

ویژگی‌های مدیریت اثربخش در مهدهای کودک

● لیلا ولی‌زاده / دکتری مدیریت آموزشی

● اشاره:

در این میان، تجهیز مدیران مهدهای کودک به شایستگی‌های لازم که تأثیر زیادی بر افزایش جذب کودکان و رشد همه‌جانبه آنان دارد، از جمله موضوعاتی است که در جامعه دانشگاهی و سازمان‌های ذی‌ربط مورد توجه کافی نبوده است. این در حالی است که تعداد مهدهای کودک در ایران، نزدیک به ۱۵ هزار مرکز می‌باشد و حدود ۷۰۰ هزار نفر کودک را تحت پوشش قرار می‌دهند. ۱۰ درصد از مهدهای کودک در عمل آمده از سالنامه‌های آماری کشور، تعداد کودکان بهره‌مند از خدمات مهدهای کودک طی سال‌های گذشته، فقط در حدود ده درصد از کودکان زیر سن دبستان کشور است. بنابراین، صرف‌نظر از مباحث فرهنگی و اقتصادی جامعه، شاید یکی از دلایل تعداد کم کودکان بهره‌مند از خدمات مهدهای کودک، مهارت اندک مدیران در جذب والدین و کودکانشان می‌باشد. لذا مدیران مهدهای کودک برای داشتن عملکرد اثربخش، باید به شایستگی‌های خاصی مجهز شوند. به همین منظور، مطالعه حاضر با هدف شناسایی مؤلفه‌های شایستگی مدیران مهدهای کودک انجام شده است.

کلیدواژه‌ها: شایستگی، مهد کودک، مدیر، کودک

در سال‌های اخیر، دوره کودکی و اهمیت آن مورد توجه صاحب‌نظران تمام حوزه‌های دانشی قرار گرفته و تأثیر کیفیت مراقبت و آموزش در دوران خردسالی بر تمامی ابعاد زندگی فردی و اجتماعی ثابت شده است. این امر حساسیت مسئولین نظام تربیتی کشورها را نسبت به این دوران طلایی برانگیخته است. که موجب سیاست‌گذاری‌های جدیدی در حوزه کودکان شده است؛ یکی از این حساسیت‌ها و سیاست‌گذاری‌ها، ملاک‌هایی است که برای جذب و تربیت مدیران اثربخش و همسو با اهداف علوم تربیتی، دولت‌ها و جو اجتماعی حاکم در مراکز مراقبت و آموزش کودکان صورت می‌گیرد. لیکن علاوه بر موارد مذکور، لازم است درخواست‌ها و نیازهای خانواده‌ها و جامعه را نیز نسبت به کیفیت نیروی انسانی این نوع مراکز، به ضرورت‌های فوق افزود. لذا یافته‌هایی که در این مقاله ارائه شده است؛ می‌تواند برای آشنایی هر چه بیشتر مدیران مهدهای کودک با شایستگی‌های لازم در این جایگاه مورد استفاده قرار گیرد و در راستای تصمیم‌گیری سیاست‌گذاران و امنیت خاطر والدینی باشد که فرزندان خود را برای رشد همه جانبه به مهدهای کودک می‌سپارند.

● نظارت بر مرکز از جمله فضا، نیروی انسانی و امکانات، هماهنگی آموزش، منابع و امکانات یادگیری، نظارت و کنترل بر گزارش‌های مرکز؛

روش پژوهش

به منظور شناسایی شایستگی‌های مدیران مهدهای کودک ایران، در این پژوهش از روش دلفی استفاده شده است. در فرایند پژوهش، ابتدا اطلاعات مورد نیاز برای استخراج مؤلفه‌های شایستگی مدیران مهدهای کودک، پیشینه پژوهش، اسناد و قوانین کشورها و پژوهش‌های بین‌المللی مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت لیکن به دلیل نبود الگوهای جامع و بومی در حیطه مدیریت مهدهای کودک، این نتیجه حاصل شد که شناخت مؤلفه‌ها و کدهای آن از دیدگاه خبرگان و متخصصان داخلی نیز می‌تواند مفید باشد. لذا مؤلفه‌ها و زیرمؤلفه‌های شایستگی مدیران مهدهای کودک با استفاده از روش دلفی در سه مرحله با توافق خبرگان استخراج شدند. در مرحله اول، از خبرگان خواسته شد؛ دیدگاه‌های خود را در مورد شایستگی‌های مدیران مهدهای کودک بیان کنند. چنانچه تعیین نمونه‌ها و دریافت نظرات آنان تا اشیاع نظری پیش رفت. در مرحله دوم، تحلیل داده‌ها به روش کدگذاری صورت گرفت و با زیر مؤلفه‌های استخراج شده از مرحله

در پژوهش‌های بین‌المللی مرتبط با موضوع این مطالعه، در رابطه با شایستگی‌های مدیران مهدهای کودک، ویژگی‌هایی ارائه شده که مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از:

- همسویی با ارزش‌ها و اهداف تربیتی کشور خودشان؛
- ارتباط موثر با والدین، مدیریت تغییر، مهارت‌های فنی، تیم‌سازی، آگاهی بین فردی و یکپارچه کردن دیدگاه‌های مربیان؛
- ایجاد یک فرهنگ و روش یکسان برای مشارکت جمعی در ارزیابی عملکردمربیان؛
- بهبود عملکرد آموزشی، مشارکت گروهی، کسب دانش و مهارت‌های جدید در مباحث سازمانی جهت افزایش کارآمدی و اثربخشی مرکز؛
- پشتیبانی از کارکنان و ارتباط با آنها از طریق تکنولوژی روز و آموزش مداوم جهت ایجاد رضایت شغلی، دقت عمل بسیار بالا در استخدام مربیان، برگزاری کارگاه‌های آموزشی براساس تحقیقات جاری برای رشد و توسعه دانش مربیان و تلاش برای به روز نگه‌داشتن سیستم آموزشی مرکز؛
- پاسخگویی در مقابل قانون و والدین، توجه اخلاقی و تأمین مالی پرسنل، دریافت حق‌الزحمه مربیان از والدین و دولت، افزایش دانش و مهارت خود در حوزه کودکان و مدیریت؛

مؤلفه‌ها و زیرمؤلفه‌های شایستگی مدیران مهدهای کودک، استخراج شده از روش دلفی

دانش مدیران مهدهای کودک

- تحصیلات دانشگاهی مرتبط با کودک
- سبک و الگوی مدیریت برای تحقق اهداف مهد کودک (اثربخشی و کارایی)
- بازآموزی مستمر در حوزه کودکان و مدیریت
- ساختار، قوانین و بخشنامه‌های سازمان‌های مرتبط با مهدهای کودک
- آشنایی با فناوری اطلاعات
- آشنایی با مجامع بین‌المللی مرتبط با کودکان و مهدهای کودک
- قوانین، مبانی و شیوه‌های نظارت
- استانداردهای محتوای آموزشی و کمک آموزشی کودکان
- مطالعات تطبیقی (مهد کودک سایر کشورها و بومی‌سازی تجارب آن‌ها)
- توسعه فرهنگ تسهیم تجارب با سایر مهدهای کودک

توانایی‌های مدیران مهدهای کودک

- مخاطب‌شناسی جهت ارائه خدمات بهتر و بیشتر
- استخدام نیروی انسانی شایسته و مکمل یکدیگر در مهارت و دانش خودارزیابی و ارزیابی مرکز و کارکنان
- مدیریت بحران
- حمایت و هدایت و آموزش مستمر کارکنان
- دفاع از صنف مهدهای کودک به جای دفاع از مهد کودک خود
- سنجش علل رخداد تخلف، برخورد قاطع با خطاکار با حفظ کرامت انسانی
- پاسخگویی در مقابل: دولت، والدین، جامعه
- اصول و شیوه‌های گزارش‌دهی (آمار و عملکرد)
- آشنایی با فنون مذاکره و مصاحبه

ارتقاء کیفیت زندگی
 کودکان در مجموعه حکومت‌ها،
 مسئولان، مردم، مراکز نگهداری و آموزشی
 کودکان، نیازمند پذیرش چارچوب‌های
 علمی و تجربی برای موجودیت کودک
 است؛ چارچوب‌هایی که از قانون‌گذاری
 اجتماعی برای آنان تا محتوای آموزشی
 و روش‌های پرورش را در بر
 می‌گیرد.

اقداماتی که حتی از محیط داخلی مهد کودک فراتر می‌باشد. آن‌ها باید خود را در مقابل جامعه، دولت و خدمت گیرندگان پاسخگو بدانند؛ چرا که برخلاف نگاه سنتی به مدیریت مهدهای کودک، امروزه مدیران این مراکز، فقط در مقابل سرمایه مالی مسئول نیستند بلکه باید با بینش و تحلیل در جهت شناخت مشتریان، یعنی والدین و کودکان، و حتی سایر ذی‌نفعان مانند مربیان و جامعه و نظام حاکمیتی و کمک به رفع نیازهای آن‌ها نیز کوشا باشند. کمکی که به معنای ارائه خدمات بیشتر و بهتر است و البته باید در چارچوب قوانین و مقررات سازمان مجوزدهنده باشد. بررسی‌ها نشان می‌دهد نیز نشان داده شد که بهره‌گیری از آخرین دستاوردهای علمی، فرهنگی و قوانین حاکم بر جامعه برای کسب شایستگی در مدیریت مهد کودک، موفقیت‌های برنامه‌ریزی آموزشی و پرورشی را برای کودکان، افزون و پایدار خواهد کرد. این شایستگی‌ها طبق نتایج پژوهش حاضر در قالب چهار مؤلفه اصلی به این شرح مطرح شدند: دانش، ویژگی‌های شخصیتی، توانایی‌ها، و مهارت‌های مدیران مهدهای کودک. بهره‌مندی از تمامی ظرفیت‌های جامعه و نظام حاکمیتی در عملکرد مدیران این مراکز اهمیت بسزایی دارد. به علاوه، وجود رویکرد سیستمی بین نظام حاکمیتی، دولت، جامعه، دانشگاه، مهد کودک و... و تلاش مدیران برای کسب شایستگی در اثربخشی و بهبود مدیریت عملکرد مهدهای کودک ضروری است.

پی‌نوشت

۱. سالنامه آماری سازمان بهزیستی کشور، ۱۳۹۶

منابع

۱. ایران نژاد پاریزی، مهدی و ساسان گهر، پرویز (۱۳۹۸). سازمان و مدیریت از تئوری تا عمل. انتشارات موسسه عالی آموزش بانکداری ایران.
۲. کول، ونیتا (۲۰۱۱). برنامه آموزش و پرورش در دوره پیش از دبستان. (ترجمه فرخنده مفیدی). انتشارات سمت.
۳. ماسن، پاور هنری کیگان، جروم هوستون، آلتا کارول کانجر، جان جین وی (۲۰۱۵). رشد و شخصیت کودک. (ترجمه مهشید یاسایی). انتشارات کتاب ماد.
۴. مفیدی، فرخنده (۱۳۹۷). مدیریت مراکز پیش از دبستان. انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی.
۵. ولی زاده، لیلا. شناسایی شایستگی‌های مدیران مهدهای کودک در ایران. فصلنامه علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز شماره ۲۶ پاییز ۱۳۹۸
۶. هوی، وین و میسکل، سبیل (۲۰۱۶). تئوری، تحقیق و عمل در مدیریت آموزشی (ترجمه حسین عباسیان) انتشارات آراد.

اول دلفی و یافته‌های پیشینه پژوهش، فهرست کاملی از کدها در اختیار مشارکت‌کنندگان قرار گرفت. در مرحله سوم، دسته‌بندی نهایی مؤلفه‌ها و زیرمؤلفه‌های به دست آمده از مرحله دوم در اختیار مشارکت‌کنندگان قرار گرفت و با تجمیع نظرات مشابه و متفاوت به صورت یک لیست کامل، فهرست منسجمی از شایستگی‌های مدیران مهدهای کودک تدوین شد.

یافته‌های پژوهش

در پژوهش حاضر چهار مؤلفه دانش، ویژگی‌های شخصیتی، توانایی‌ها، و مهارت‌های مدیران مهدهای کودک با ۸۹ زیرمؤلفه استخراج شدند. کدهای نهایی مورد توافق خبرگان در جدول زیر ارائه شده است.

ارتقاء کیفیت زندگی کودکان در مجموعه حکومت‌ها، مسئولان، مردم، مراکز نگهداری و آموزشی کودکان، نیازمند پذیرش چارچوب‌های علمی و تجربی برای موجودیت کودک است؛ چارچوب‌هایی که از قانون‌گذاری اجتماعی برای آنان تا محتوای آموزشی و روش‌های پرورش را در بر می‌گیرد. بر این اساس، هماهنگی و استمرار در برنامه‌های ملی تمامی دستگاه‌ها و متولیان امور کودکان ضرورت دارد. براساس یافته‌های این پژوهش نیز مدیران مهدهای کودک، به‌عنوان مسئول تمامی امور مهد کودک باید برای رشد همه جانبه کودکان، اقدامات تخصصی، انسانی و اخلاقی انجام دهند.

- عشق و علاقه به کودکان
- مسئولیت اجتماعی
- پایبندی به فرهنگ، ارزش‌ها و هنجارهای جامعه
- سلامت روح و روان به تأیید مراجع پزشکی
- نظم و انضباط فردی و اجتماعی
- انگیزه بالای شغلی
- پوشش ظاهری مرتب و منظم طبق دستورالعمل سازمان متولی
- رعایت اخلاق در تمامی امور
- تعهد و التزام به سازمان مجوزدهنده

- مهارت‌های مدیریتی (برنامه‌ریزی، تقسیم وظایف، سازماندهی فضا و...)
- ارتباط مؤثر با کارکنان در جهت رسیدن به اهداف مشترک
- مربیگری و آموزش کودکان
- ایجاد نگرش مثبت در مسئولان و جامعه نسبت به خدمات مهد کودک
- فراهم نمودن زمینه آشنایی، علاقه و انس کودک با خداوند مهربان، قرآن مجید، معصومین (ع) و مفاهیم دینی قابل درک برای کودکان
- آشنایی با زبان بین‌المللی (انگلیسی)
- کاهش فشارهای روانی در بین کارکنان
- خلاقیت و تحول‌گرایی